

УДК 338.483. (477.65)

Явкін Вячеслав Григорович,
кандидат географічних наук,
доцент

Владійчук Катерина
Вячеславівна

Бухтіярова Фаїна
Олександрівна

Чернівецький національний
університет імені Юрія Федьковича,
м. Чернівці, Україна
e-mail: vjacheslavjavkin@gmail.com

Чернівецький національний
університет імені Юрія Федьковича,
м. Чернівці, Україна

Чернівецький національний
університет імені Юрія Федьковича,
м. Чернівці, Україна

ОСОБЛИВОСТІ ІНВЕСТИЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ У ФОРМУВАННІ СІЛЬСЬКОГО ТУРИЗМУ В КАРПАТАХ

Метою статті є розвиток пропозицій сільського туризму в Карпатах. Особливості інвестиційних процесів цього явища в Україні суттєво відмінні від аналогічних в Європі.

Методика дослідження. З Використанням методів системного аналізу та апроксимації досліджено структуру інвестиційних вкладів та специфіку поширення ринку рекреаційно-туристичних послуг в Карпатах.

Результати. Виявлено часове зростання сектору фінансів трудових мігрантів в інвестуванні послуг гостинності. Їх просторовий розвиток відповідає певному варіанту моделі А. Шеффле: домінантно - готельні комплекси курортів, опосередковано, - тяжіючи до них системи послуг сільського туризму.

Наукова новизна. Визначено певні соціальні закономірності структури та економіко-географічні особливості поширення їх мережі.

Практична значимість. Попереднє дозволяє запропонувати рекомендації до територіального планування перспектив бізнесу сільського туризму; до оптимізації структури об'єктів гостинності тощо. Пропозиції до самореалізації реемігрантів

Ключові слова: інвестиції, курорт, трудова міграція, сільський туризм.

УДК 338.483. (477.65)

Явкін Вячеслав Григорьевич,
кандидат географических наук,
доцент,

Владійчук Катерина
Вячеславовна

Бухтіярова Фаїна
Александровна

Черновицкий национальный
университет имени Юрия Федьковича,
г. Черновцы, Украина.
e-mail: vjacheslavjavkin@gmail.com

Черновицкий национальный
университет имени Юрия Федьковича,
г. Черновцы, Украина

Черновицкий национальный
университет имени Юрия Федьковича,
г. Черновцы, Украина

ОСОБЕННОСТИ ИНВЕСТИЦИОННЫХ ПРОЦЕССОВ В ФОРМИРОВАНИИ СЕЛЬСКОГО ТУРИЗМА В КАРПАТАХ

Целью статьи является развитие предложений сельского туризма в Карпатах. Особенности инвестиционных процессов этого явления в Украине существенно отличаются от аналогичных в Европе.

Методика исследования. С использованием методов системного анализа и аппроксимации исследована структура инвестиционных вкладов и специфику распространения рынка рекреационно-туристических услуг в Карпатах.

Результаты. Обнаружено временное роста сектора финансов трудовых мигрантов в инвестировании услуг гостеприимства. Их пространственное развитие соответствует определенному варианту модели А. Шеффле: доминантно - гостиничные комплексы курортов, опосредованно - тяготея к ним системы услуг сельского туризма.

Научная новизна. Определены некоторые социальные закономерности структуры и экономико-географические особенности распространения их сети.

Практическая значимость. Предварительное позволяет предложить рекомендации к территориального планирования перспектив бизнеса сельского туризма; к оптимизации структуры объектов гостеприимства и т.

Ключевые слова: инвестиции, курорт, трудовая миграция, сельский туризм.

UDC 8.483. (477.65)

Yavkin Vyacheslav

Grygorovych, candidate of sciences
(geography)

Yuriy Fedkovych Chernivtsi National
University, Chernivtsi, Ukraine
e-mail: vjacheslavjavkin@gmail.com

Vladiychuk Catherine
Vyacheslavivna

Yuriy Fedkovych Chernivtsi National
University, Chernivtsi, Ukraine
e-mail: vjacheslavjavkin@gmail.com

Bukhtiiarova Faina
Oleksandrivna

Yuriy Fedkovych Chernivtsi National
University, Chernivtsi, Ukraine
e-mail: vjacheslavjavkin@gmail.com

FEATURES OF INVESTMENT PROCESSES IN THE FORMATION OF RURAL TOURISM IN THE CARPATHIANS

The aim of the paper is the development of rural tourism offers in the Carpathians. Features of the investment processes of this phenomenon in Ukraine significantly different from those in Europe.

Research Methodology. Using the method of system analysis and approximation of the structure of investment deposits and market specifics dissemination of recreation and tourism in the Carpathians.

Results. Revealed temporal growth sector finance migrant workers to invest hospitality services. Their spatial development corresponds to a variant of the model A. Sheffle: dominant - hotels resorts indirectly - tending to their system of rural tourism.

Scientific novelty. Defined certain social structures and patterns of economic and geographic features spread their network.

The practical significance. Preliminary allows us to offer recommendations for spatial planning business prospects of rural tourism; to optimize the structure of objects hospitality and more.

Key words: investment, resort, labor migration, rural tourism.

Постановка проблеми. Переваги тієї чи іншої галузі визначаються здатністю підприємств забезпечити високу і швидку рентабельність

інвестицій. З цієї точки зору Карпати, де зосереджений значний рекреаційний потенціал, сприятливі природні та кліматичні умови, необхідна для обслуговування рекреаційної галузі інфраструктура, є дуже перспективним регіоном. До того ж, світова практика свідчить, що саме ця галузь є однією з найбільш ефективних для інвестування.

Важливим завданням в оцінці туристичної сфери Карпатського регіону є визначення можливостей започаткування бізнесу.

Стан інвестиційного процесу у туризмі не задовольняє вимог сучасної економіки. Недостатнє матеріальне забезпечення зумовлює старіння основних фондів. Багато об'єктів (готелі, турбази) знаходились у стані незавершеного будівництва. З огляду на обмеженість внутрішніх фінансових ресурсів в умовах важкого процесу трансформації економіки від планової до ринкової важливо об'єктивно оцінити рух зовнішніх капіталів для активізації інвестиційного процесу. Вклади, які формують статутні капітали підприємств з іноземними інвестиціями, за нинішнього стану економіки є бажаними з багатьох причин, оскільки вони дають змогу модернізувати виробництво без створення заборгованості; зберігають та створюють нові робочі місця; визначають шляхи досягнення максимальної ефективності та рентабельності інвестицій.

Перспективи соціально-економічного розвитку регіону суттєво залежні від успішного розвитку туристичного бізнесу. З трьох важливих секторів туристичної індустрії Карпат (лікувальні, гірськолижні курорти та сільський туризм) успішність останнього визначається специфічною територіальною та економічною залежністю від курортів. Розбудова сільської гостинності залучатиме надалі більше грошей трудових мігрантів.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблематика вивчення рекреаційно-туристичних ресурсів Карпат, розкрита в наукових розробках вітчизняних та зарубіжних географів: О. Бейдика, С. Кузика, О. Любіцевої, М. Мироненка, М. Рутинського, В. Преображенського, О. Топчієва, М. Мальської, Л. Мухіної та ін..

Географічні особливості привабливості територій для сільського зеленого туризму регіону досліджено в публікаціях: В. Явкіна, В. Руденка, В. Іванука, В. Євдокименка, М. Депутата, Я. Кирпушка та ін. [6-8].

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Вклади іноземних інвестицій в економіку карпатських областей зростають. В першу чергу у транспортні, будівельні підприємства, готелі та ресторани, у стимулювання бізнесу споживчих та сувенірних товарів етнографічно-екзотичного спрямування. Потoki інвестицій мають місцеві, столичні, іноземні походження та спрямовані на швидке обертання у сфері торгівлі та послуг.

Але за рейтингами Україна посідає низьке місце щодо привабливості свого інвестиційного клімату і перші місця щодо ризику інвестування; неоднозначним є і рейтинг областей Карпат, згідно з яким Івано-

Франківська область розташувалася на 17-му, Чернівецька і Закарпатська – відповідно на 18 і 19 місцях, а Львівська область – на 6 місці. При цьому було враховано 80 показників, які характеризують економічний стан областей і рівень розвитку фінансової, ринкової, транспортної, телекомунікаційної, інформаційної інфраструктури, стан розвитку людських ресурсів, діяльність органів місцевої влади у сфері приватного підприємництва [9].

Одним із специфічних аспектів інвестиційних процесів в Карпатах є наявність значних грошових заощаджень громадян України, що зароблені за кордоном. Зараз частка витрат на житло, утримання родин, освіту дітей дещо скорочується на користь створення власного бізнесу.

Протягом одного року трудові емігранти вкладають в українську економіку більше коштів, ніж їх вклали у неї за всі роки незалежності всі іноземні інвестори та ТНК, включаючи таких гігантів, як «Кока-кола», «Проктер енд Гембл», «Філіп Морріс» та «Міттал Стіл», разом узяті [2]. Грошові перекази мігрантів стають додатковим досить потужним і стабільним джерелом фінансування в першу чергу розвитку сфери послуг.

Основний виклад матеріалу. Сільський зелений туризму є новою формою підприємницької діяльності, його можна віднести до сфери малого підприємництва, яке формує додатковий сектор ринкового середовища, особливо у потенційно депресивних регіонах. Їх розвиток сприяє створенню нових робочих місць на селі, впровадженню досягнень науково-технічного прогресу у малі форми сільськогосподарського виробництва, є важливим джерелом формування місцевих бюджетів й бюджетів селянських родин. Вони стають буферною зоною, яка знижує ризики руйнування потенціалу великотоварного аграрного виробництва [5].

Процеси формування сільського туризму в країнах Європи мають кілька особливостей [11]. В практиці Німеччини ознаки пропаганди агротуристичної діяльності виникають в 1960 р., а в 1967 створюється каталог агротуристичних фірм, де умови комфорту об'єднувались з готельними послугами. З 1990-х рр. діє система громадських і державних організацій що просувають сільський зелений туризм на зовнішньому та внутрішньому ринку з доходністю місцевих бюджетів 22%.

Послуги швейцарських консервативних курортів поєднуються з екскуртурами в село, - окремим проживанням економ класу з відповідним антуражем. Інтенсивно розвивається бізнес гостинності біля курортів в селах або схожих штучних стилізованих колоніях. Як і в Австрії, де використовують сільські садиби або стилізовані бази відпочинку з кращою організацією послуг. Інвестування в розбудову попереднього виконується за допомогою кредитів в пільговій формі банків чи відповідних державних міністерств.

В Італії існує широка мережа агротуризму при курортах з додаванням гастрономічних, винних, та історико-архітектурних чи

мультитематичних екскурсійних турів. В Іспанії для підсилення атракції використовується антураж середньовіччя та категоризацію комфортності («тюльпани»).

Стимулювання бізнесу агротуризму в Угорщині, Польщі, Румунії та Словаччині є провідним засобом боротьби з соціально-економічною депресивністю регіонів.

Усі національні організації сільського туризму та агротуризму країн Європи у кінці 1990-х рр. об'єдналися в Європейську федерацію фермерського та сільського туризму (European Federation for Farm and Village Tourism).

Отже, процеси його розвитку в Європейських країнах мають наступні спільні риси:

- 1) існують паралельно чи замінюють традиційні заняття селян;
- 2) інвестиції бізнесу агротуризму стимулюються державними та приватними банками [11];
- 3) в областях поширення послуг сільського туризму, що сформувались навколо курортних центрів (як адаптований варіант моделі А. Шеффле [4]) їх економічна ефективність найвища.

В Україні банківські фінанси для кредитування сільського туризму малоефективні через високий відсоток кредитів та значну повторюваність інфляційних спалахів. Тому в українському сільському туризмі існують як мінімум 4 види специфічних інвестиційних джерел: *власні заощадження*, що дозволяють модернізувати комфортність садиби, *родинні фінансові кооперації*, за рахунок яких суттєво переобладнують будинок або будують окремі сільські готельні котеджі; *за гроші трудових мігрантів* відкриття закладів гостинності з елементами європейських технологій, офіційні *інвестиції часто іноземних офшорних компаній*, що, як правило приховано, належать українським олігархам, чи, чиновникам певного рангу.

Перші два види сформовані виключно заощадженнями з дрібного власного бізнесу (сільськогосподарський, лісогосподарський тощо).

Простір *третього* виду розпочав формуватися в 1990 рр. нелегальною трудовою міграцією

У 2008 р. (останньому передкризовому) за даними Нацбанку чистий приплив валюти від грошових переказів в економіку України сягав 2,5 млрд. У 2012 р. понад 7,5 млрд. дол. США [10].

Останнім часом стали виїжджати також з метою накопичення стартового капіталу для відкриття власного бізнесу на батьківщині. Щорічно через різні офіційні і неофіційні канали трудові емігранти переправляють в Україну від 25 до 30 млрд. дол. За самими лише офіційними даними Міжнародного фонду сільськогосподарського розвитку (спеціалізована установа ООН), українські трудові мігранти за обсягами грошових переказів на батьківщину займають шосте місце у світі – близько 10 млрд. дол. [3]. Протягом одного року трудові емігранти

вкладають в українську економіку більше коштів, ніж їх вклали у неї за всі роки незалежності всі іноземні інвестори.

Серед 1086 потенційних мігрантів і 1014 мігрантів, що повернулися виявлено: 6,6% мігрантів після повернення стали роботодавцями; 11,1% - самозайнятими, 47% мігрантів життєвий досвід та отримані під час роботи за кордоном навички допомогли в працевлаштуванні після повернення [1]. В сільській місцевості карпатського регіону інвестиції фінансів та кваліфікованої робочої сили задіяні в гостинності у 10-18% випадків.

Інвестиції іноземних чи українських компаній і банків розвивають мережу готельних комплексів гірськолижних та лікувальних курортів Карпат. В останньому випадку неофіційними власниками значних прикурортних готелів чи самих курортів стають, наприклад, колишні міністр охорони здоров'я, прокурор, міністр надзвичайних ситуацій тощо.

Поширення сільського туризму охоплює всі території що тяжіють до значних курортів. ГК «Буковель» має найбільш розвинену інфраструктуру. Тут вкладено інвестиції в кількості мільйонів доларів. Відповідно і ціни на послуги, що надаються безпосередньо на території курорту дуже високі. Проте, в селах поряд з курортом вартість проживання знижується пропорційно віддаленості. Що надає високого попиту послугам гостинності сільського туризму (Рис. 1).

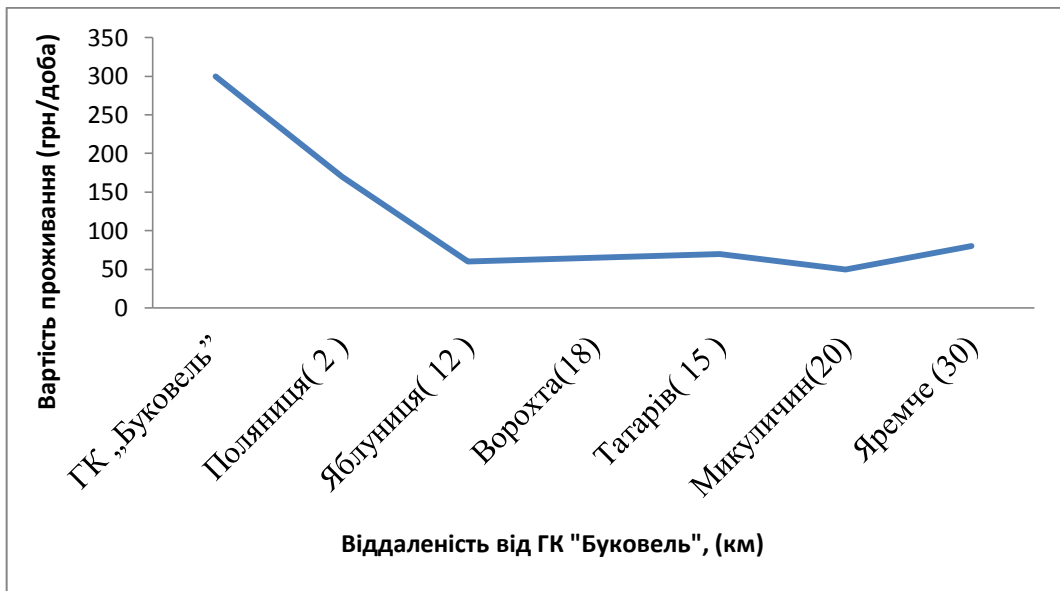

Рис. 1. Розподіл вартості проживання в агрооселях туристсько-рекреаційного вузла. (Літо 2014)

Аналогічні залежності виявлено для вартості послуг у селах поблизу Славського, Квасів, Мигове, та на узбережжі дністровського водосховища [6,7].

Висновки. Економічний процес формування сільського туризму в Карпатах має деякі спільні та відмінні риси з європейською практикою цього явища. Основна українська особливість – відсутність зручного

доступу до кредитування проектів. Тому, на ринку послуг агротуризму діють пропозиції, що сформувались особливими можливостями грошових вкладень та специфікою пропозиції: власне сільської хати, суттєво модернізованої забудови, котеджу, міні-готелю, сільського готелю. Відповідні фінансування формувались родинними заощадженнями, переказами трудових мігрантів та зарубіжними інвестиціями сумнівного правового походження.

За останні 5 років частка міграційного капіталу в економічних процесах регіону суттєво зросла, - 17,7 % мігрантів вкладають гроші у бізнес.

Успішність бізнесу сільського туризму підпорядковується певному варіанту моделі А. Шеффле, за яким інтенсивність продажу послуг гостинності в сільських населених пунктах Карпат обернено-пропорційна відстані від курортного центру.

Список використаних джерел:

1. Гайдуцький А. П. Міграційний капітал в Україні / А. П. Гайдуцький. – К. : ТОВ «Інфосистем», 2009. – 244 с.
2. Джаман В.О. Владійчук К.В. Псевдотуристичні потоки української еміграції в Італію. Структура та особливості поширення // Географія та туризм, 2012. – Вип. 20. – С. 198-203.
3. Населення України. Трудова еміграція в Україні. – К.: Ін-т демографії та соціальних досліджень ім. М.В. Птухи НАН України, 2010. – 192с.
4. Родионова І.А. Мировая экономика, – СПб.: Питер, 2005. – 496 с.
5. Черчик Л. М. Маркетинг рекреаційних територій як інструмент становлення, розвитку та регулювання ринку рекреаційних ресурсів / Актуальні Проблеми Економіки . – 2006 . – №1 . – С.95-103.
6. Явкін В.Г., Руденко В.П., Кирпушко Я.В., Владійчук К.В., Брижак П.М. Регіоналістичні технології стимулювання розвитку туристично-рекреаційного потенціалу. Географічні аспекти розвитку туризму (на прикладі України та Польщі): монографія /В.Г. Явкін, В.П. Руденко, В.М. Андрейчук, О.Д. Король та ін.- Чернівці: Чернівецький нац. ун-т, 2010.- С. 57 – 71.
7. Явкін В.Г., Кирпушко Я.В., Морар А.В. Атрактивність рекреаційних ресурсів за ціновими пропозиціями в Чернівецькій області // Географія та туризм, 2012. – Вип. 19. С. 65-71.
8. Явкін В.Г., Фостій В.В., Кирпушко Я.В. Потенціал внутрішнього туризму та структурні зміни гостинності в Карпатах // Географія та туризм, 2012. – Вип. 20. – С. 132-138.
9. Бізнес успішного міста [Електронний ресурс] - Режим доступу: <http://business.fortunecity.com>.
10. Національний банк України. Огляд приватних грошових переказів в Україну, що відображаються в статистиці платіжного балансу [Електронний ресурс] - Режим доступу: http://www.bank.gov.ua/Publication/econom/Balans/Ogl_grosh/perekaz.pdf
11. Світовий досвід розвитку сільського зеленого туризму [Електронний ресурс] - Режим доступу: http://tourlib.net/statti_ukr/siltur2.htm

References:

1. Haidutskyj A.P. Migration capital in Ukraine / A.P. Haidutskyj. - K: LLC "Infosystem", 2009. - 244 p.

2. Dzhaman V.A. Vladiychuk K.V. *Name tourist flows Ukrainian emigration to Italy. Structure and features of distribution // Geography and Tourism, 2012. - Vol. 20. - P. 198-203.*
3. *The population of Ukraine. Labour Migration in Ukraine. - K .: Institute of Demography and Social Studies M.V. Ptukha NAS of Ukraine, 2010. - 192p.*
4. Rodyonova I.A. *Economycs Words, - SPb .: «Peter», 2005. - 496 p.*
5. Cherchyk L.M. *Marketing recreational areas as a tool for development, development and regulation of recreational resources / Actual Problems of Economics. - 2006. - NI. - P.95-103.*
6. Yavkin V.G., V.P. Rudenko, Kyrpushko Y.V., Vladiychuk K.V., Bryzhak P.M. *Technology of regionalismes to stimulate the development of the tourism potential. Geographical aspects of tourism development (for example, Ukraine and Poland): monograph /V.H. Yavkin, V.P. Rudenko, V.N. Andreychuk, O.D. King and in.- Chernivtsi, Chernivtsi National. University, 2010.- P. 57 - 71.*
7. Yavkin V.G. Kyrpushko Y.V., A.V. Morar *Attractions recreational resources of price offers in the Chernivtsi region // Geography and Tourism, 2012. - Vol. 19. P. 65-71.*
8. Yavkin V.G. Fostiy V.V. Kyrpushko Y. *The potential of domestic tourism and hospitality structural changes in the Carpathians // Geography and Tourism, 2012. - Vol. 20. - P. 132-138.*
9. *Business successful city [electronic resource] - Access mode: <http://business.fortunecity.com>*
10. *National Bank of Ukraine. Overview of private money transfers to Ukraine, which appear in the balance of payments statistics [electronic resource] - Access mode: http://www.bank.gov.ua/Publication/econom/Balans/Ogl_grosh/perekaz.pdf*
11. *World Experience Rural Tourism Development [electronic resource] - Access mode: http://tourlib.net/statti_ukr/siltur2.htm*